

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนเมืองและ การบริหารจัดการผังเมืองรวม เมืองพัทยา Planning and Management Comprehensive Plan by Public Participation: Case Study of Pattaya City

ชาญทุน แสงอุทัย อมร ภคณานพนธ์
ภาควิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์,
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
Chantanu Sanguthai, Amorn Krisanaphan
Urban and Environmental Planning Department, Faculty of Architecture,
King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang
Chantanu066@hotmail.com, kkamorn@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของเมืองพัทยา นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยาที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริง เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่ต้องการให้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารผังเมือง รวมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผังเมือง ผลการศึกษาพบว่า พัทยาเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีชื่อเสียงมีองค์ประกอบครบถ้วน มีการปกครองในรูปแบบพิเศษที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดการให้บริการประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัวในการทำงาน ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลโดยตรง มีชุมชนจำนวน 42 ชุมชน แต่มีข้อจำกัดทางกฎหมายซึ่งกำหนดให้อำนาจหน้าที่และโครงสร้างการบริหารเช่นเดียวกับเทศบาล ไม่มีอำนาจในการเบ็ดเสร็จในการบริหารงานในพื้นที่ซึ่งแตกต่างจากกรุงเทพมหานคร ในการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติเกี่ยวกับผังเมืองในระดับน้อย การศึกษานี้ได้เสนอให้เมืองพัทยาเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงมากขึ้นทั้งด้านระยะเวลาและช่องทางการสื่อสารให้ข้อมูล ควรให้ชุมชนร่วมกันพิจารณานำเสนอแนวทางการวางแผนเมืองและการบริหารผังเมืองภายในชุมชนของตนเอง ตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการ โดยที่ผู้วางแผนเมืองและบริหารผังเมืองควรมีศิลปะและเทคนิคในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพราะอาจเกิดความขัดแย้งได้

คำสำคัญ: ผังเมือง การบริหารจัดการผังเมืองรวม การมีส่วนร่วมของประชาชน เมืองพัทยา

Abstract

The purpose of this research is focused on 1) studying the current aspect of Pattaya City in terms of its policies, its capabilities and limitations towards process of Planning, Management Comprehensive Plan. 2) studying public participations and its factors on process of Planning, Management Comprehensive Plan 3) proposing a practical guideline in order to improve the mentioned public participation. The research is an integrated methodology from a quantitative survey, which is a result from a collected data using questionnaires randomly from residents of Pattaya City who wish to participate in such Management. On the other hand, this research is also a qualitative survey by performing depth interviews from Pattaya City administrators and planning officials. The results of this research show Pattaya play an important role as a center of tourism city in the eastern coast supporting by competent administrative factors. Special local administrative law empowers Pattaya administrative management to deliver a concrete public service, flexible performances and direct subsidized by central government. The Management is divided into 42 area, however shows legal limitations because its roles and management structure run same practice as Municipality which is not entirely administrated like Bangkok Metropolis. The public participation results shows that the majority of the residents has a little understanding about Planning, Management Comprehensive Plan in Pattaya. Therefore, this research proposes that Pattaya City administrative officer should improve Public Relation by magnifying time and methods of Public Relations. Also, it is recommended that the Pattaya City community should together consider a planning and management comprehensive plan by themselves in the beginning of process and at the same time, it is require that the Planning officials show technique and stage of arts that can perform a public participation without any disputes.

Keywords: *Planning, Management Comprehensive Plan, Public Participation, Pattaya City*

บทนำ

ด้วยความต้องการที่หลากหลายและแตกต่างกันจึงทำให้สังคมเกิดความขัดแย้งกันขึ้น ในขณะที่ภาครัฐมีขีดความสามารถและทรัพยากรที่จำกัดในการตอบสนองการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ให้ทันต่อเหตุการณ์ และตรงตามความต้องการของท้องถิ่น การกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น จึงเป็นยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของราชการส่วนกลางลง (Decentralize) คงเหลือภารกิจหลักเท่าที่จำเป็น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป การกระจายอำนาจเป็นการมอบอำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยที่ท้องถิ่นไม่ต้องผูกพันต่อกฎหมายของประเทศหรือความสงบเรียบร้อย กิจกรรมที่ทำได้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการพัฒนา มีอิสระในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น สามารถออกข้อบังคับหรือระเบียบต่าง ๆ มาบังคับในเขตการปกครองของตนได้โดยไม่ต้องผูกพันต่อกฎหมาย การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีรูปแบบ (1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (2) เทศบาล (3) สุขาภิบาล และ (4) ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

เมืองพัทยาเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดตั้งและดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 โดยมีเหตุผลของการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และให้มีความเป็นอิสระในด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร เช่นเดียวกับองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง เมืองพัทยานับได้ว่าเป็นเมืองที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างไปจากเมืองอื่น ๆ ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งถือเสมือนข้อได้เปรียบของเมืองพัทยาในอันที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการบริหาร ซึ่งจุดเด่นเป็นข้อได้เปรียบหรือศักยภาพของเมืองพัทยา ได้แก่ เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษซึ่งมีเฉพาะที่เมืองพัทยาและกรุงเทพมหานครเท่านั้น การเป็นเมืองท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ กำหนดให้เป็นศูนย์กลางการบริการและท่องเที่ยวสำหรับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก (สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ เมืองพัทยา. 2559) แต่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยากลับกำหนดอำนาจหน้าที่และโครงสร้างเหมือนเทศบาลทั่วไป จึงไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในการบริหารงานในพื้นที่ หลายเรื่องเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานอื่น เช่น การจราจร การออกใบอนุญาตสถานบริการ การประปา การควบคุมดูแลการเดินทาง ซึ่งแตกต่างจากกรุงเทพมหานครในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองรูปแบบพิเศษเช่นเดียวกัน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ของจังหวัดและอำเภออยู่ด้วยกัน จากแนวคิดทฤษฎีการกระจายอำนาจที่รัฐบาลให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกัน ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง การสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้ดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการดำเนินการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวม กฎหมายกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นขั้นตอนการของดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการวางจัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวม โดยสามารถสนองตอบต่อการแก้ไขปัญหาและสะท้อนต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริงนั้น Cohen และ Uphoff (1980 : 219-222) ได้จำแนกระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 4 ระดับไว้ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล นอกจากนี้แล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีปัจจัยที่ทำให้การที่กำหนดความสำเร็จ (สมลักขณา ไชยเสริฐ. 2549: 142-149) ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติและการประชาสัมพันธ์ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจว่า กระบวนการวางผังเมืองรวมเมืองพัทยาเป็นอย่างไร ประชาชนในเมืองพัทยาได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

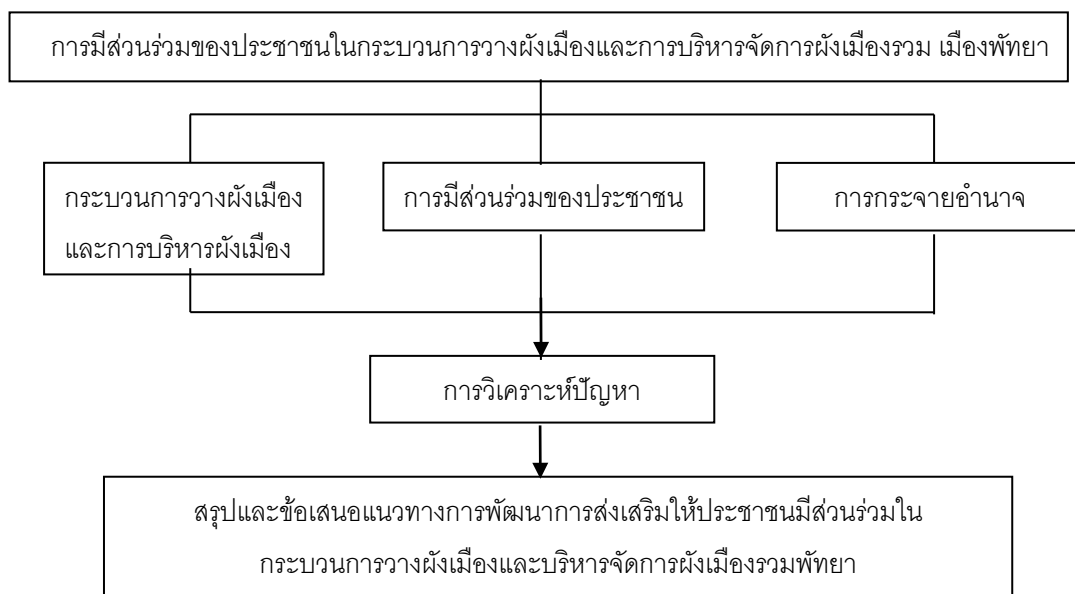
กระบวนการวางผังเมืองและการบริหารผังเมืองรวมพหุภาคีในแต่ละระดับอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของเมืองพหุภาคี นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพหุภาคี
- 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพหุภาคี
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพหุภาคีที่เหมาะสมและปฏิบัติได้จริง

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เมืองพหุภาคี ตำราต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางผังเมืองและการบริหารผังเมืองรวมเมืองพหุภาคีตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและการบริหารผังเมืองรวมพหุภาคีให้เกิดการยอมรับและบูรณาการร่วมกันระหว่างเมืองพหุภาคีและประชาชนในการวางผังเมือง พัฒนาเมืองให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพระเบียบเรียบร้อย ตามภาพ 1

ภาพ 1 กรอบวิธีการวิจัย

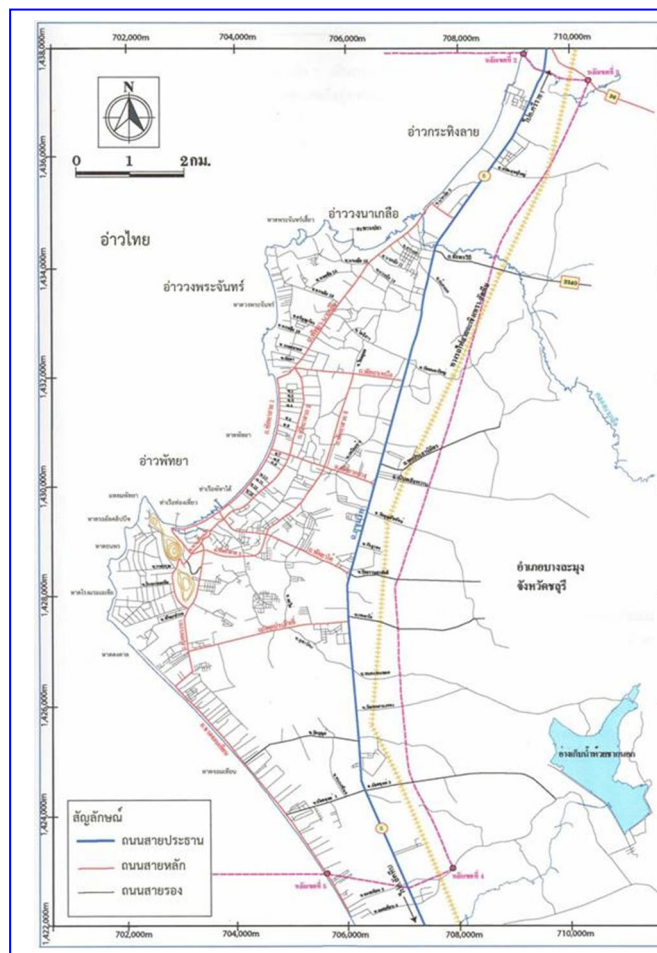
การวิจัยนี้ได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำข้อมูลทั้ง 2 ประเภทมาสนับสนุนแนวคิดที่ได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดไว้ในเบื้องต้น ซึ่งจำแนกวิธีการศึกษาได้ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะพื้นที่ปกครองของเมืองพัทยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ไม่รวมพื้นที่เกาะล้าน เกาะครก และเกาะสาก ตามภาพ 2

ด้านเนื้อหา ศึกษาเฉพาะในเรื่องดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในเชิงนโยบายของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนเมืองและบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา
2. ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนเมืองพัทยาในกระบวนการวางแผนเมืองและบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา 4 ด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
3. ศึกษาปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนเมืองและบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจ ทศนคติและการประชาสัมพันธ์

ภาพ 2 ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ จึงกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่างไว้ 2 กลุ่มตามรูปแบบของการวิจัย ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นกลุ่มประชาชนผู้อาศัยในเมืองพัทยาโดยไม่กำหนด เพศ อายุและระดับการศึกษา จำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากการใช้สมการ Yamane เพื่อดำเนินการตามรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อดำเนินการตามรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเป็นผู้บริหารราชการ ผู้อำนวยการ ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองรวมเมืองพัทยาในเมืองพัทยา จำนวน 10 คน

3. การสร้างเครื่องมือการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้ยังใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) สำหรับการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่ 2 ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล โดยตั้งประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา แนวคำถามให้มีความครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตของการศึกษาวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็นดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา สถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ข้อมูลในภาคสนามจากแบบสอบถาม เก็บรวบรวมโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยที่ผู้วิจัยได้มอบหมาย ไปสอบถามตามสถานที่ต่าง ๆ ในเขตเมืองพัทยา เช่น บ้านพัก ร้านค้า โครงการบ้านพักอาศัยต่าง ๆ สถานที่ราชการ หลังจากนั้นเมื่อเก็บข้อมูลได้แล้วจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้มาตรวัดแบบสเกล ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ระดับตัวเลือก โดยที่ 5 เป็นระดับความคิดเห็นมากที่สุด 1 เป็นระดับความคิดเห็นที่น้อยที่สุด
3. ข้อมูลในภาคสนามจากการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยไปดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเจาะจงไว้

ผลการวิจัย

1. นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวม เมืองพัทยา เมืองพัทยาคือเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกที่มีความสวยงามและมีชื่อเสียงระดับโลก มีองค์ประกอบครบถ้วนของการเป็นเมืองตากอากาศโดยมีทั้งทะเล หาดทราย และแสงแดด (Sea Sand Sun) ที่ตรงใจนักท่องเที่ยว ส่วนที่เป็นจุดแข็งที่สำคัญได้แก่ การมีรูปแบบการปกครองตนเองในรูปแบบพิเศษที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดการให้บริการประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน มีความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัวในการทำงาน การกำหนดแผนงานโครงการ เนื่องจากได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลโดยตรง นอกจากนี้ยังมีระบบการปกครองที่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งปัจจุบันมีชุมชนในเขตพัทยาจำนวน 42 ชุมชน ด้วยระบบการเลือกตั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการแก้ปัญหาของชุมชนได้ ในด้านความสัมพันธ์กับสื่อมวลชน ภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่นั้น ยังได้รับการสนับสนุนด้วยดีโดยสังเกตได้จากการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ซึ่งไม่มีปัญหาการต่อต้านจากชุมชนและสื่อมวลชน ในขณะที่โครงสร้างด้านการบริหารที่คล้ายคลึงกับระบบเทศบาลนั้นเป็นข้อจำกัดทำให้เมืองพัทยาไม่สามารถดำเนินการบางอย่างได้ด้วยตนเอง ไม่เหมือนกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเช่นเดียวกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา

2.1 ผลการศึกษาเชิงสำรวจ

2.1.1 การศึกษาลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในเขตเมืองพัทยาจำนวน 400 คน ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างรายด้านเป็นดังนี้

ด้านเพศ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 208 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.00 และเป็นเพศชาย จำนวน 192 รายคิดเป็นร้อยละ 48.00

ด้านอายุ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี จำนวน 157 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 39.25 รองมาจะมีอายุอยู่ในช่วง 20-30 ปี จำนวน 117 ราย คิดเป็นร้อยละ 29.25 ส่วนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุด โดยมีจำนวน 48 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.00

ด้านการศึกษา ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 141 ราย คิดเป็นร้อยละ 35.25 รองมามีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช. และระดับ ปวส., อนุปริญญา ซึ่งมีจำนวน 84 รายเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 21.00 ส่วนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาโทเป็นจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งมีจำนวน 1 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.25

ด้านอาชีพหลัก ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง/รับจ้าง เป็นจำนวนถึง 221 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.25 รองมาอาชีพทำธุรกิจส่วนตัว ซึ่งมีจำนวน 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.50 รองมาเป็นอันดับสามได้แก่อาชีพรับราชการและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีจำนวน 55 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.75 ส่วนอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน มีจำนวนน้อยที่สุด ซึ่งมีจำนวน 31 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.75

2.1.2 การศึกษาความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมือง ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ความรู้เรื่องผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 45.75 มีความรู้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.635 และ 0.906 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องผังเมืองในระดับน้อย

2. การให้ความสำคัญของผังเมืองรวม ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 31.00 ได้ให้ความสำคัญกับผังเมืองรวมในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.233 และ 1.165 ตามลำดับ

3. ความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.75 มีความเข้าใจในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.665 และ 0.966 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับน้อย

4. การปฏิบัติตามผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.25 มีความรู้เรื่องนี้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.660 และ 0.979 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตามผังเมืองในระดับน้อย

5. การรับรู้ถึงโทษจากการปฏิบัติผิดกฎหมายผังเมืองรวม ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 37.75 มีความรู้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.685 และ 0.983 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

6. การรับรู้ถึงประโยชน์ของการวางผังเมืองประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.25 มีความรู้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.655 และ 1.045 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

7. การคัดค้านตามกระบวนการผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 36.75 มีความรู้ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.875 และ 1.110 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

8. ความเหมาะสมของผังเมืองรวมเมืองพัทยา ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.75 มีความเห็นในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.692 และ 1.050 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าผังเมืองรวมมีความเหมาะสมในระดับน้อย

2.1.3 การศึกษาความคิดเห็นด้านทัศนคติ ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. ความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและบริหารผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.00 มีความเห็นในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.423 และ 0.964 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นด้านนี้ในระดับน้อย

2. ความชื่นชอบในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานผังเมืองรวม ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 31.00 ให้ความสำคัญกับผังเมืองรวมในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.525 และ 1.044 ตามลำดับ

3. ความยุ่งยากในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางผังเมืองรวม ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 38.00 มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 3.235 และ 1.107 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับปานกลาง

4. ความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 36.25 ให้ความเห็นในระดับน้อย โดยค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.580 และ 1.081 ตามลำดับ ซึ่งเป็นระดับน้อยเช่นกัน

5. การให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการวางผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 40.25 ให้ความสำคัญในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.692 และ 1.078 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ในระดับน้อย

6. ความน่าเบื่อของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับทางราชการ ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.75 มีความเห็นในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 3.318 และ 1.050 ตามลำดับ

7. ความต้องการมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงานด้านผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 39.75 มีความเห็นในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.692 และ 1.112 ตามลำดับ พบว่าประชาชนให้ความคิดเห็นในระดับน้อย

8. ความร่วมมือในการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อกำหนดในผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 35.50 มีความเห็นในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.607 และ 1.065 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

9. การรับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 36.50 มีความเห็นในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.607 และ 1.065 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

2.1.4 การศึกษาความคิดเห็นด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการศึกษาเป็นดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการวางผังเมืองและการบริหารผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 40.25 มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 2.587 และ 0.968 ตามลำดับ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย

2. ควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 31.00 มีความเห็นว่าเมืองพัทยาควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 3.088 และ 1.200 ตามลำดับ

3. การให้ข้อมูลต่อเจ้าหน้าที่เพื่อการวิเคราะห์ปัญหาผังเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 36.00 มีความเห็นในการให้ความร่วมมือในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งเท่ากับ 3.077 และ 1.147 ตามลำดับ

2.2 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ที่มีหน้าที่และปฏิบัติงานเกี่ยวกับกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมือง ผลการศึกษาเป็นดังนี้

2.2.1 การสนับสนุนการวางผังเมืองและการบริหารผังเมืองให้มีประสิทธิภาพ

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองต้องการสนับสนุนให้ผังเมืองรวมเมืองพญาเป็นผังเมืองที่มีคุณภาพ มีการวางแผนล่วงหน้า มีการจัดรูปแบบที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง เสนอให้กำหนดนโยบายจำกัดพื้นที่เพื่อการพัฒนาต่าง ๆ การคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ แต่การดำเนินการให้เป็นรูปธรรมใช้ระยะเวลานาน ต้องมีการสำรวจเพื่อจัดทำงบประมาณการเวนคืน ทำให้ไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ อาจเป็นการลิดรอนสิทธิได้ จึงควรมีระยะเวลากำหนดที่ชัดเจน ราชการส่วนกลางต้องการสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น เพราะว่าหลายแห่งเกิดปัญหาจากผังเมือง

2.2.2 ผังเมืองรวมเมืองพญาที่ใช้ในปัจจุบัน

ผังเมืองรวมเมืองพญาจะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของที่ดิน การคมนาคม สาธารณูปโภค สาธารณูปการ แต่มีบางเรื่องที่ยังครอบคลุม เช่น เส้นทางน้ำ ในบางเมืองโดยเฉพาะที่มีความลาดชัน เส้นทางน้ำจะมีความสำคัญมาก เพื่อป้องกันน้ำท่วม ซึ่งเมืองพญาประสบปัญหานี้มาก เพราะมีสิ่งก่อสร้างขวางทางน้ำไหล แต่ผังเมืองไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพราะไม่ได้กำหนดเส้นทางน้ำไว้ในผังเมืองตั้งแต่แรก จึงควรมีมาตรการอื่นมาใช้ควบคุม และเสนอให้มีการวางผังเมืองไว้ล่วงหน้าโดยไม่ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ควรพิจารณาถึงปัจจัยอื่นประกอบ เช่น สุขภาพของประชาชน ความเรียบร้อยของบ้านเมือง เป็นต้น แต่อาจต้องใช้งบประมาณสูงมาก แต่การดำเนินการภายหลังอาจต้องใช้เงินมากกว่า ซึ่งข้อดีของการวางผังเมืองไว้ล่วงหน้าคือ การพัฒนาจะทำได้ง่ายกว่าและราคาที่ดินยังไม่สูงมาก ยังเสนอให้ปรับปรุงกระบวนการวางผังเมืองให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากเมืองมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และผังเมืองรวมที่ใช้อยู่ถูกดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548-2549 จึงค่อนข้างล้าสมัยไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเมืองพญามีปัญหาอุปสรรคของการวางผังเมืองรวมในด้านมีข้อจำกัดทางกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ไม่ได้กำหนดเมืองพญาไว้ในคำนิยามความหมายขององค์กรส่วนท้องถิ่น และในการถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกระจายอำนาจก็ไม่ได้กำหนดถ่ายโอนภารกิจวางผังเมืองให้แก่เมืองพญา ทำให้การปรับปรุงผังเมืองรวมเมืองพญาเป็นไปอย่างล่าช้า

2.2.3 การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวม

การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนมากจะไม่มีปัญหา เนื่องจากกฎหมายผังเมืองเป็นกฎหมายที่มีลักษณะจำกัดการใช้สิทธิของบุคคล หากไม่ก้ำกัฏสิทธิไว้จะส่งผลให้เกิดการกระทบกับภาพรวม เมื่อไม่สามารถใช้ประโยชน์อื่นได้ตามต้องการ จึงมีการกระทำในลักษณะการใช้อาคารผิดประเภท ซึ่งการใช้ผิดประเภทนั้นจะไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายของผังเมือง แต่จะไปเกี่ยวข้องกับกฎหมายควบคุมอาคาร ทั้งนี้การควบคุมอาคารจะอยู่ในขั้นตอนของการยื่นขออนุญาตก่อสร้าง ซึ่งจะมีระเบียบกำหนดขั้นตอนไว้ และจะมีการตรวจสอบทางผังเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามแผนผัง ถ้าไม่ถูกต้องก็จะไม่ได้รับอนุญาต หากการก่อสร้างไม่ถูกต้องตามกฎหมายก็จะถูกระงับ เนื่องจากเมืองพญาเจริญอย่างรวดเร็ว แต่บุคลากรเมืองพญามีจำกัด ต้องทำหน้าที่หลายอย่างในคราวเดียวกัน จึงมีปัญหาลดอุปสรรคในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

2.2.4 การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและการบริหารผังเมืองที่มีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ประชาชนต้องมีจิตสำนึก มีความตระหนักในบทบาท สิทธิและหน้าที่ของตนในการให้ความร่วมมือกับทางราชการ ให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับทางราชการ และทางราชการก็ต้องให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมที่ดีต้องได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทั้งประชาชนและทางราชการ ไม่ใช่ฝ่ายเดียวหรือกลุ่มเดียว เนื่องจากภารกิจด้านผังเมืองเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประชาชน และจะเกิดปัญหาขึ้นได้ถ้าการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องป้องกันไม่ให้เกิดการเรียกร้องที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ และก่อนที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงทุกเทศบาลในการให้ความคิดเห็น เพราะในผังเมืองรวมเมืองพัฒนานั้นมีองค์กรปกครองท้องถิ่นอยู่ในบังคับหลายแห่ง จึงควรให้ทุกแห่งมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง ไม่ควรให้ประชาชนไปร่วมประชุมตามหลักการที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการขยายบทบาทในการดำเนินงาน เนื่องจากแต่ละพื้นที่จะมีบริบทต่างกัน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมควรมีหลายช่องทาง ควรใช้ช่องทางอื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์นอกจากการประชุม ควรหาช่องทางที่สะดวก และสามารถให้ความคิดเห็นกับทางราชการได้ เช่น ทางเว็บไซต์ ทางไลน์ ทาง e-mail การมีส่วนร่วมของประชาชนในเมืองพัทยาจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือคนดั้งเดิมในท้องถิ่นที่อยากจะทำอะไรก็ได้กับกลุ่มที่มาอยู่อาศัยใหม่หรือคนที่เข้ามาทำธุรกิจซึ่งอยากจะให้สร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น จึงทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่สามารถบอกได้เลยว่าจะวางผังเมืองไปในทางไหน ขึ้นอยู่กับกลุ่มไหนจะเข้าประชุมมากกว่า ดังนั้นการมีส่วนร่วมต้องทั่วถึงไม่เลือกกลุ่ม

2.2.5 ปัญหาอุปสรรคของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและการบริหารผังเมือง

ปัญหาอุปสรรคของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาจากนิสัยส่วนตัวของคนไทย ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องของส่วนรวม ไม่มีเวลามาร่วมเสนอความเห็น ไม่รับรู้ข่าวสาร ไม่รับรู้ว่ามีหน้าที่ต้องมาให้ความคิดเห็น ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือประชุมรับฟังความคิดเห็นแล้วหาข้อสรุปไม่ได้ หรือออกนอกประเด็นที่ต้องการ นักวิชาการไม่ฟังความคิดเห็นของประชาชน จึงเป็นข้อเสียของการมีส่วนร่วมทำให้การวางผังเมืองไม่เป็นอย่างที่ควรจะเป็น หรือรูปแบบของผังเมืองรวมขึ้นอยู่กับกลุ่มที่เข้าประชุม กรอบระยะเวลาในการประชาสัมพันธ์น้อย ประชาชนจึงเข้าร่วมน้อยเฉพาะผู้ที่มีการพบเท่านั้น สื่อมวลชนก็เข้าร่วมน้อย หน่วยงานรับผิดชอบงานด้านผังเมืองไม่มีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ สื่อสาร แนวทางแก้ไขคือ ต้องรับฟังความคิดเห็นให้มากขึ้น เพิ่มระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็น หรือใช้ระยะเวลาที่กำหนดให้รับฟังความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ ต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ใช้สื่อทุกช่องทาง หรือจ้างบริษัทเอกชนมาดำเนินการเหมือนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่าง ๆ กรมโยธาธิการและผังเมืองควรแก้ไขรายละเอียดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ครอบคลุมให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้หลายช่องทางหลายวิธีการ เพราะปัจจุบันมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเทคโนโลยีหลายอย่างที่ใช้เป็นเครื่องมือในการรับฟังความคิดเห็นได้

2.2.6 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับผังเมือง ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นว่า

ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่ไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในผังเมือง โดยเฉพาะประชาชนที่สูงอายุ เพราะในสมัยก่อนไม่มีเรื่องการวางผังเมือง ในคนรุ่นใหม่จะมีความรู้ความเข้าใจมากกว่า ซึ่งในเมืองพัทยามีการขออนุญาตก่อสร้างตลอดเวลา ผู้ขออนุญาตส่วนใหญ่จะมีความรู้และมีประสบการณ์มาก่อน โดยผู้ที่มีความรู้เรื่องผังเมืองส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะโรงแรมที่พัก ซึ่งจะมีการศึกษาเรื่องผังเมืองมาอย่างดี จะไม่ค่อยมีปัญหาในการบังคับใช้ แต่มีบางส่วนที่ใช้ความรู้ไปในทางลบเลี่ยงทั้งที่รู้ว่าไม่สามารถทำได้ ส่วนที่ไม่มีความรู้จะทำไปโดยไม่รู้เรื่อง ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

2.2.7 การประชาสัมพันธ์ด้านผังเมือง

การประชาสัมพันธ์เป็นจุดอ่อนของท้องถิ่น เพราะนักวิชาการส่วนใหญ่ไม่เก่งในการประชาสัมพันธ์ การนำเสนอต่อประชาชน ส่วนนักประชาสัมพันธ์ก็ไม่เก่งในด้านวิชาการผังเมือง ต้องนำสองส่วนนี้มารวมกัน เพื่อสื่อสารให้ประชาชนทราบและเข้ามามีส่วนร่วมให้ข้อมูล ให้ความคิดเห็น นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ด้านผังเมืองยังมีน้อย ไม่ทั่วถึง ประชาชนไม่เข้าใจว่ามีผลกระทบและเห็นว่ามันจำเป็นต้องรับรู้ จะรู้ก็ต่อเมื่อมาขออนุญาตปลูกสร้างอาคาร แต่บางเรื่องจะทราบดีกว่า เช่น งานท่องเที่ยวต่าง ๆ แต่เรื่องผังเมืองจะไม่ได้รับทราบ ควรต้องมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ทั้งก่อนและหลังการวางผังเมือง เจ้าหน้าที่ต้องให้รายละเอียดข้อมูลได้ดี ควรอบรมประธานชุมชนให้เป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสารข้อมูลแก่ชุมชนตนเอง และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนผ่านมายังเมืองพัทยา นอกจากนี้ควรประชาสัมพันธ์ผ่านหลายช่องทาง อาจใช้สื่อสังคมออนไลน์ มาเป็นเครื่องมือประชาสัมพันธ์ได้ แต่ต้องมีผู้รับผิดชอบการให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชน และควรให้ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลเพื่อศึกษาด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์

2.2.8 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานด้านผังเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ แต่ต้องมีเหตุผล มีหลักการวิชาการ มีการรับฟังซึ่งกันและกัน ช่วยกันคิด นำเอาส่วนที่สร้างสรรค์มาใช้ร่วมกัน คัดกรองเอาเฉพาะความสำคัญบางอย่าง ไม่ใช่เพื่อให้ตรงกับความต้องการทางผลประโยชน์ของตัวเอง การที่ทางราชการเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงลำพัง อาจทำได้ไม่ดีพอ ไม่ตรงความต้องการ และอาจจะไม่บรรลุผลสำเร็จได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างประชาชนกับรัฐ ให้ความช่วยเหลือราชการด้วยความสมัครใจในกระบวนการตัดสินใจของทางราชการ ว่าตรงตามความต้องการหรือไม่ ทั้งยังเป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของทางราชการ ทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ทำให้ทราบถึงความห่วงกังวลของประชาชน เป็นรากฐานของประชาธิปไตย แต่ประชาชนต้องลดความเห็นแก่ตัวลง การวางผังเมืองที่ดีคือต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก ไม่ต้องรอให้เกิดผลกระทบ ซึ่งจะทำให้แก้ไขได้ยาก การเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่แรก จะเข้าใจและยอมรับกฎกติกา เมื่อนำไปบังคับใช้ภายหลังจะง่ายกว่า ช่วยในการควบคุมการปลูกสร้างอาคารง่ายขึ้น และไม่เกิดผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน

2.2.9 ผลกระทบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านผังเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงาน คือทำให้ปฏิบัติงานได้ยากเสียเวลา แต่ในระยะยาวจะทำงานได้ง่ายกว่า เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะเป็นข้อตกลงที่ทุกคนเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งจะไม่มีข้อขัดแย้ง แต่ประชาชนต้องมีเสียสละความเห็นแก่ตัว ละเว้นในเรื่องผลประโยชน์ส่วนตัว การวางผังเมืองจึงจะเกิดประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับ ตั้งแต่การให้ข้อมูล การให้ความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ซึ่งประชาชนจะร่วมระดับใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวประชาชน แต่ถ้าประชาชนมาร่วมน้อยก็อาจทำให้ราชการได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ในบางครั้งผู้ที่มาเสนอความคิดเห็นก็จะมาเสนออย่างเดียว ฝ่ายจะค้านก็ค้านอย่างเดียว แล้วเกิดการกระทบกระทั่งกัน เพราะเข้าใจว่านั่นคือการแสดงความคิดเห็น มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดความขัดแย้งเป็นศัตรูกัน การมีส่วนร่วมอาจทำให้มีการแบ่งฝ่าย ไม่เกิดการบูรณาการ ไม่เกิดการประนีประนอมกัน ไม่มีการสานผลประโยชน์ร่วมกัน จนอาจขยายวงกว้างออกไปได้ นอกจากนี้อาจเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลเข้ามาบีบบังคับในการสนับสนุนหรือคัดค้านได้ หากการดำเนินการของทางราชการควบคุมไม่ดีเท่าที่ควร ผู้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต้องระมัดระวัง ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นข้อก้ำกึ่งให้แก่ประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้การบริหารจัดการของเมืองพัทยามีความโปร่งใส เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ช่วยป้องกันไม่ให้มีการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ แต่การรับฟังความคิดเห็นอาจมีเรื่องจำนวนมากมายื่นที่ประชาชนต้องการให้ทางราชการดำเนินการ ในกระบวนการวางผังเมืองนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วรวบรวมข้อมูลส่งให้ส่วนกลางพิจารณา โดยที่ส่วนกลางไม่มาร่วมรับฟังความคิดเห็นด้วย และไม่ได้มอบอำนาจให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจ การรับฟังความคิดเห็นอาจทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากทางราชการ แต่ทางราชการส่วนกลางอาจไม่ตอบสนองตามความต้องการนั้น เนื่องจากต้องพิจารณาตามหลักวิชาการและทฤษฎี ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายเพราะไม่ได้รับการตอบสนอง

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

1. นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวม เมืองพัทยา

ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมของเมืองพัทยานั้น เกิดจากกฎหมายการจัดตั้งเมืองพัทยาที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เมืองพัทยาต้องดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นที่กำหนดรูปแบบการปกครองตนเองให้เป็นรูปแบบพิเศษเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร และกลับมีโครงสร้างการบริหารจัดการในลักษณะของเทศบาล แม้จะเป็นการกระจายอำนาจที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้เมืองพัทยาตามหลักการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจร่วมกันในการปกครองและบริหารงานท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้ดำเนินไปอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตรงกับผลประโยชน์ของประชาชน โดยเหตุที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นย่อมจะทราบความต้องการของตนเองได้ดีกว่าบุคคลอื่นและย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร แต่ลักษณะของการปกครองที่ผสมระหว่างรูปแบบพิเศษกับเทศบาลก่อให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้จากการออกระเบียบหรือกฎหมายหลายครั้งไม่ครอบคลุมถึงเมืองพัทยา เช่น การถ่ายโอนภารกิจด้านผังเมืองก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน ทำให้การดำเนินงานด้านผังเมืองของเมืองพัทยาเกิดความขัดข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา

กระบวนการวางแผนเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมของเมืองพัทยานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมาก เพราะทำให้การดำเนินงานด้านผังเมืองเป็นไปอย่างมีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่เมืองพัทยานำกำหนดไว้และง่ายต่อการบังคับใช้ ซึ่งผลการศึกษาเสนอว่าควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการวางแผนเมืองตั้งแต่แรกเริ่ม สอดคล้องกับแนวคิดการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นแนวคิดที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้มากขึ้น เมื่อมีการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการหารือเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มแรก ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจ เป็นการเข้าถึงความจำเป็นและลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาจากมุมมองของประชาชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามระดับที่ต้องการ ซึ่งประโยชน์ของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้ตัดสินใจรอบคอบขึ้นและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ ลดความขัดแย้งและการเผชิญหน้าทางการเมือง ง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ช่วยให้ประชาชนมีความสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ส่งผลให้การเมืองของรัฐบาลมีมั่นคงมากขึ้น (สุทรนุ ศรีไสย์ และคณะ 2545 : 45)

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนเมืองและบริหารเมืองรวมของเมืองพัทยายังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากมีความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับผังเมืองน้อยโดยมีค่า และ ค่า เท่ากับ ตามลำดับ เช่นเดียวกับการศึกษาของผจญ ฐิตะรังษี (2551) และณัฐกานต์ เกตุขวานา (2554) เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่เขาใจยาก และไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง เห็นว่าไม่มีผลกระทบ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นส่วนใหญ่ ที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการวางแผนเมืองและบริหารเมืองรวมยังมีน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบการดำเนินการเกี่ยวกับผังเมือง ซึ่งเป็นปัญหาล้ำทับท้องถิ่นอื่น เช่น ในจังหวัดพิษณุโลก (ณัฐกานต์ เกตุขวานา, 2554) จังหวัดนครราชสีมา (นิคม บุญญานุสิทธิ์ และวิทยา เรืองฤทธิ์, 2558) เป็นต้น และผลการศึกษาเสนอให้

ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึงโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เข้าช่วย และให้ขยายเวลาในการรับฟังความคิดเห็นออกไปมากกว่า 90 วัน หรือต้องใช้เวลาดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึงเสมอภาค ซึ่งความทั่วถึงเสมอภาคนั้นเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551, หน้า 6) ทั้งนี้ประชาชนต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน เพราะหากปราศจากข้อมูลแล้วประชาชนอาจไม่สามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ นอกจากนี้การให้ความคิดเห็นที่เหมาะสมอาจเกิดขึ้นได้หลังจากมีเวลาศึกษาข้อมูลแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเทศบาลนครขอนแก่นและคณะ (2548, หน้า 17) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนก็ไม่ใช่เครื่องมือเนกประสงค์ที่จะช่วยแก้ปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทุกเรื่อง แต่ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่เมืองพัทยาได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นการวางแผน การวางผังเมือง แต่อาจไม่ได้รับการตอบสนองในระดับของราชการส่วนกลางได้ หากส่วนกลางเห็นว่าไม่เหมาะสมหรือไม่เป็นไปตามหลักทฤษฎีวิชาการ แต่ก็สามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการปรับปรุงกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจของราชการส่วนกลางและท้องถิ่น นอกจากนี้ผลการศึกษายังเสนอให้ประชาชนต้องปรับทัศนคติลดความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมเป็นหลัก

ผังเมืองรวมเมืองพัทยาที่ใช้บังคับอยู่ได้ปรับปรุงเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 จนถึง พ.ศ. 2558 ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ตามภาพ 3 ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ได้แก่ เมืองพัทยา เทศบาลเมืองหนองปรือ เทศบาลตำบลนาจอมเทียน เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ เทศบาลตำบลโป่ง เทศบาลตำบลหนองปลาไหล เทศบาลตำบลเขาชีจรรย์ และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาไม้แก้ว ซึ่งพบว่า การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองพัทยาไม่ค่อยจะมีปัญหา เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมืองพัทยามีสีแดงเกือบทั้งหมด แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นก็จะพื้นที่สีเขียว หรือสีเหลืองก็ต้องการจะเปลี่ยนแปลงปรับปรุง คืออยากมีพื้นที่สีแดงบ้าง และในส่วนของเมืองพัทยาก็อยากมีพื้นที่สีเขียวด้วย ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินแบบผสมผสานสอดคล้องกับนโยบายแนวคิดการเติบโตของผังเมืองอย่างชาญฉลาด (Smart Growth) ที่กรมโยธาธิการและผังเมือง (2557, หน้า 24) วางไว้ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรโดยไม่สูญเสียการคงอยู่และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนและสภาวะแวดล้อม ที่สำคัญต้องให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นนอกจากเมืองพัทยามีส่วนร่วมในการวางแผนผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยาดู ซึ่งเครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดนนทบุรี (2557) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนผังเมืองรวมได้มีเฉพาะประชาชนเป็นการเฉพาะบุคคลเท่านั้น แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่วางแผนก็เป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมด้วย เช่น การให้ข้อมูลด้านนโยบายการพัฒนาของท้องถิ่นเอง การกำหนดแนวคิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนผังเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว เมื่อได้มีการประกาศใช้บังคับผัง เมืองรวมแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำผังเมืองรวมนั้นเป็นแนวทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการวางแผนผังเมืองรวมในหลายมิติ ทั้งการกำหนดเส้นทางน้ำ เนื่องจากพื้นที่ผังเมืองรวมเมืองพัทยาก่อปัญหาน้ำท่วมและการระบายน้ำอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะเมืองพัทยาก็เป็นเส้นทางที่น้ำจะไหลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ข้างเคียงเพื่อระบายลงสู่ทะเล การวางแผนผังเมืองในลักษณะนี้เป็นการคำนึงถึงการพัฒนาเมืองให้มีความปลอดภัยจากธรรมชาติ มีการใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่มีมาตรฐาน (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2557, หน้า 24) และผลการศึกษาพบว่า ท้องถิ่นไม่สามารถใช้อำนาจในการควบคุมผังเมืองได้อย่างเต็มที่เนื่องจากมีอิทธิพลของธุรกิจการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งพรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2537, หน้า 12-19) กล่าวว่า การวางแผนผังเมืองไม่ว่าจะดำเนินการโดยราชการหรือเอกชนก็ตาม มักจะเกิดผลกระทบกับสิทธิบางอย่างของกลุ่มคนบางกลุ่มซึ่งอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ในส่วนนี้ผู้จัดทำผังเมืองจึงต้องนำความเห็นของประชาชนผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับผังเมืองมาประกอบการพิจารณา อันจะก่อให้เกิดความยุติธรรม เกิดความพึงพอใจแก่ทุกฝ่าย ซึ่งจะสามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและข้อครหาต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาภายหลังได้

3.3 ควรเพิ่มระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็นให้มากกว่า 90 วัน หรือใช้ระยะเวลาที่กำหนดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนมีทางเลือกในการเสนอความคิดเห็นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การรับฟังผ่านเวทีประชุม ผ่านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ โทรศัพท์ จดหมายหรือกล่องรับความคิดเห็น เป็นต้น

3.4 ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านผังเมืองให้แก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ด้วยการอบรม การบรรจุในหลักสูตรของการศึกษาในระดับมัธยม ซึ่งการที่ประชาชนมีส่วนร่วมกระบวนการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อยเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจ (ณัฐกานต์ เกตุชาวนา, 2554) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผังเมืองรวมเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดต่อทัศนคติเกี่ยวกับผังเมืองรวมของประชาชน (ผจญ ฐิตะรังษี, 2551)

3.5 ควรสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ของการวางผังเมืองในภาพรวม และการมีส่วนร่วม ทั้งนี้หากมีการประสานประโยชน์ร่วมกันทุกภาคส่วนในสังคม การผังเมืองย่อมได้รับความสนใจจากประชาชนและพัฒนาเป็นเครื่องมือของสังคมได้อย่างสมบูรณ์ต่อไป

3.6 ควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผังเมืองให้มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม นอกเหนือจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ของนักผังเมือง ซึ่งเมืองพัทยาเองมีบุคลากรจำนวนจำกัด การพัฒนาด้านบุคลากรทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยต้องมีการฝึกอบรมให้แก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในสายงานใกล้เคียงกัน เพื่อให้บุคลากรมีศักยภาพสามารถดำเนินงานด้านผังเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, 2553)

4. ราชการส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน การถ่ายโอนภารกิจการดำเนินงานด้านผังเมืองให้แก่ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวม ทั้งทางด้านบุคลากร อุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งได้แก่ กรมโยธาธิการและผังเมือง และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด

สรุปผลการวิจัย

1. นโยบาย ศักยภาพและขีดจำกัดในกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวม เมืองพัทยามาจากกฎหมายจัดตั้งเมืองพัทยากำหนดให้เมืองพัทยาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษให้สามารถบริหารจัดการการให้บริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง แต่ยังมีบางส่วนที่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะภารกิจในการวางผังเมืองซึ่งไม่ได้รับการถ่ายโอนภายหลังจากถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ไปแล้ว ทำให้การวางผังเมืองของเมืองพัทยาเป็นไปด้วยความล่าช้า

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางผังเมืองและการบริหารจัดการผังเมืองรวมเมืองพัทยา ยังอยู่ในระดับน้อย โดยที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนไม่ทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้เนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ของเมืองพัทยายังไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลด้านการวางผังเมือง ระยะเวลาในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนน้อยเกิน ในการดำเนินการบังคับใช้ผังเมืองรวมและการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากพื้นที่ของเมืองพัทยาส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สีแดง ส่วนพื้นที่สีอื่น ๆ อยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ข้างเคียง จึงเป็นข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่บังคับผังเมืองรวมเมืองพัทยาในการพัฒนาพื้นที่ ควรมีการปรับปรุงในลักษณะของการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน การจัดวางผังเมืองควรมีการดำเนินการไว้ล่วงหน้าในทุกมิติ โดยจัดให้มีระบบการคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่เพียงพอ และตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการกำหนดเส้นทางน้ำ เนื่องจากเกิดปัญหาน้ำท่วมและการระบายน้ำในพื้นที่ผังเมืองรวมเมืองพัทยาอยู่เป็นประจำ

3. แนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและบริหารจัดการผังเมืองรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการช่วยให้การดำเนินงานด้านผังเมืองเป็นไปอย่างมีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่เมืองพัทธการกำหนด จึงควรทำการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองและบริหารจัดการผังเมืองรวม ซึ่งมีแนวทางที่ควรดำเนินการ ดังนี้

1. เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผังเมืองให้ทั่วถึงและมากขึ้น ทั้งในด้านระยะเวลาและช่องทางการสื่อสาร สร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ประชาชน และสร้างความตระหนักถึงประโยชน์ของการวางผังเมืองในภาพรวม
2. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านผังเมืองให้แก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา ด้วยการอบรม การบรรจุในหลักสูตรของการศึกษาในระดับมัธยม
3. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์แก่ประชาชนในท้องถิ่นก่อนเริ่มดำเนินการโครงการแต่ละครั้ง ในการรับฟังความคิดเห็นควรมีการวางแผนในกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ เพิ่มระยะเวลาการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากกว่า 90 วัน
4. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผังเมืองให้มีความรู้ความสามารถในด้านการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมนอกเหนือจากการปฏิบัติงานในหน้าที่ของนักผังเมือง
5. ราชการส่วนกลางและท้องถิ่นควรมีการบูรณาการในการทำงานร่วมกัน สนับสนุนซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

กรมโยธาธิการและผังเมือง. *“(ร่าง) แผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจเฉพาะด้านของกระทรวงมหาดไทย 10 ปี ด้านผังเมือง.”* กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.), 2557.

“เครือข่ายผังเมืองภาคประชาชน นนทบุรี.” *จุลสารเครือข่ายผังเมืองภาคประชาชนจังหวัดนนทบุรี*. 1, 2 (กุมภาพันธ์ 2557).

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์..ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. *การผังเมืองของประเทศไทย: ปัญหาและการแก้ไข*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2553.

ณัฐกานต์ เกตุขวานา. *“ปัญหา อุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมโครงการจัดรูปที่ดินของจังหวัดพิษณุโลก.”*

การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

ถวิลวดี บุรีกุล. “การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ,” หน้า 6. ใน *การศึกษาฐานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา*. วันอังคารที่ 17 มิถุนายน 2551 ณ สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2551.

เทศบาลนครขอนแก่น, เทศบาลนครเชียงใหม่และเทศบาลนครภูเก็ต. *“เอกสารคู่มือเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.”* (ม.ป.ท.), 2548. (เอกสารอัดสำเนา)

นิคม บุญญานุสิทธิ์และวิทยา เรืองฤทธิ์. *ทัศนคติและการปฏิบัติของผู้บริหารท้องถิ่นในเขตผังเมืองรวมของจังหวัดนครราชสีมาต่อโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่: โครงการวิจัย*. (ม.ป.ท.): สาขาวิชาการจัดการผังเมือง คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน, 2548.

ผจญ ฐิตะรังษี. *“ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับผังเมืองรวมเมืองกระทุ่มแบน กรณีศึกษาในเขตเทศบาลเมืองกระทุ่มแบน.”* รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2551.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. “การจัดวางผังเมือง.” *มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์* 12, 1 (2537): 12-19.

สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ. “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ. “เอกสารบรรยายสรุปเมืองพัทยา ปี 2558.” พัทยา: (ม.ป.ท.), 2559

สุทธนู ศรีไสย์. *ปัญหาการจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการรางวัลพระปกเกล้าประจำปี 2545 ความเป็นเลิศด้านโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนและการศึกษาภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: รายงานการวิจัย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า, 2545.

สุวิมล สุขสบาย. “ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลเมืองจันทน์มิต อำเภอมือ จังหวัดจันทบุรี.” ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2556.

Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implement and Evaluation.* New York: Cornell University, 1977.